

๙.๑ ใบความรู้นิทาน เรื่อง กระเช้าสีดา ผู้แต่ง : พระสารประเสริฐ(ตรี นาคะประทีป)

กระเช้าสีดา

พรายไม้กับพรายน้ำเป็นญาติจ้าวพวกหนึ่ง ภูตนั้นคือมนุษย์ มิใช่คนหรือสัตว์ไม่มีใครเห็นตัว แต่อาจสำแดงให้เราเห็นตัวเป็นรูปคนได้ ภูตที่เป็นพรายไม้หรือพรายน้ำ กล่าวกันว่า มีตัวเล็กจิ๋วสวยงาม สามารถสำแดงให้เห็นตัวเป็นรูปคนหรือรูปอะไรก็ได้ต่าง ๆ ทั้งให้ตีหรือให้ร้ายแก่มนุษย์ได้ด้วย มีนิสัยชอบเล่นสนุกประชันร้องรำทำเพลงกัน พรายไม้เป็นเพศชาย อยู่ตามต้นไม้ในป่า พรายน้ำเป็นเพศหญิงและเป็นขาวน้ำ ทั้งพรายไม้และพรายน้ำชอบคนดี ถ้าใครทำดี เป็นต้นว่ามีใจเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ก็มาปรากฏให้เห็นรูปอันน่ารัก สนทนาปราศรัยเป็นที่สนิทสนม

วันหนึ่ง หนูน้อยขันทอง นพกุล นึกว่าพวกพรายไม้จะพากันมาเล่น ขันทองเคยได้ยินว่าพวกเด็ก ๆ หรือผู้ใหญ่ก็ตามไม่มีใครเห็นพรายไม้ได้เลย แต่ขันทองคิดว่าตนเองเป็นเด็กดี

มีวัฒนธรรมตามแม่สอนคงเห็นพรายไม้ได้สักคราวหนึ่ง แม่สอนขันทองอยู่เสมอ ให้เป็นคนอารีต่อเพื่อน รู้จักเกรงใจผู้อื่น เช่นไม่หยิบฉวยสิ่งของของคนอื่นก่อนที่เจ้าของอนุญาต ประพฤติตัวเป็นคนสุภาพ อยากรู้ทำอะไรเมื่อเขาให้ก็ไม่โลภมาก ขันทองทำตามแม่สอนจนชินเป็นนิสัย เป็นที่รักสุดสวาสดิ์ของแม่

เวลาค่ำเดือนหงาย ถิ่นของพรายไม้สว่างกระจ่างแจ้ง พวกพรายไม้ได้มาประชุมกันครั้งได้เวลาเล่นสนุก นางพรายน้ำแจกกระเช้าแก่พวกพรายไม้ตัวละใบ พรายไม้ตัวสุดท้ายได้กระเช้าแล้วพูดแฉะขึ้นว่า ควรเล่นเก็บของใส่กระเช้าแข่งกัน ทุกรายตกลงว่าเป็นกีฬาที่แสดงความว่องไวอันสนุก ลงท้ายผู้ชนะได้รางวัล คือ จับคู่เต้นรำกับนางพรายน้ำ เจ้าของกระเช้าผู้สวยสด

ขันทองออกจากบ้าน เดินพลางดูพลางว่าจะเห็นพรายไม้บ้างหรือไม่ เห็นแต่กระเช้าเล็ก ๆ กลิ้งกลื่อนอยู่กระเช้าเหล่านั้น พวกพรายไม้ที่เล่นวิ่งเก็บของเล็กแล้วทิ้งไว้กระจัดกระจาย ขันทองรู้สึกแปลกใจว่าใครเอากระเช้าชนิด ๆ เหล่านี้มาจากไหนและชอบใจที่เป็นใบเล็ก ๆ น่าเอ็นดูมาก ขณะนั้นเป็นเวลาทีเลิกการรื่นเริงแล้ว พวกพรายไม้พากันกลับ ส่วนพรายน้ำผู้เรียบบร้อย ยังกำลังเดินไปเก็บกระเช้าเพื่อมิให้รักที่ ขันทองยิ่งประหลาดใจมากที่เห็นกระเช้าลอยขึ้นเองทีละใบ แล้วลอยไปรวมกองอยู่แห่งหนึ่ง มีอาการเหมือนคนเก็บขึ้น แต่ไม่เห็นตัวคน เห็นแต่กระเช้ายกตัวขึ้นเอง ความจริงนางพรายน้ำก็เดินไปเก็บตามธรรมดา หากแต่ไม่มีใครเห็นตัวได้คงเห็นแต่กระเช้า ขันทองคะเนว่าคงมีอะไรที่มายกกระเช้าขึ้นเป็นแน่ และอันนั้นคงเป็นพรายไม้ที่ตนแลไม่เห็น นิสัยของขันทองชอบช่วยเหลือผู้อื่น จึงเดินไปช่วยเก็บกระเช้าตามดินแล้วนำไปรวมที่กองจนหมด และนั่งดูอยู่ ใหนึกอยากได้ไปเล่นบ้าง แต่ก็ไม่กล้าหยิบฉวย กลัวเจ้าของจะว่าเอา

นางพรายน้ำชอบใจความอารีและความสุจริตของขันทอง ขณะนั้นขันทองรู้สึกเหมือนมีมือน้อย ๆ เอาอะไรมาป้ายที่ตาเย็น ๆ แล้วก็แลเห็นตัวนางพรายน้ำสูงสักห้าสิบเซ็นต์ ขนาดเท่าตุ๊กตา ยืนยิ้มแฉ่งอยู่ตรงหน้า รูปร่างสะสวย หน้าตาหมดจดแต่งตัวเหมือนกับขันทองทุกอย่าง ขันทองปราศรัยว่า “ สวัสดี ” แล้วพูดต่อไปว่า “ ฉันเห็นจะเป็นคนดีนะ จึงแลเห็นท่านได้ แม่ฉันอ่านหนังสือพบเรื่องพรายไม้เล่าให้ฉันฟัง ฉันก็นึกอยากเห็นตัวเหลือเกิน เขาว่าต้องเป็นคนดี จึงจะเห็นพรายไม้ได้ นี่ฉันเห็นท่านแล้ว ฉันก็เป็นคนดีนะ ”

นางพรายน้ำบอกว่า “ หนูเป็นคนดีทีเดียว มีน้ำใจอารีดีมาก และสุจริตด้วย ฉันชอบความอารีและความสุจริตของหนู จึงทำให้หนูเห็นตัวฉัน ฉันไม่ใช่พรายไม้ พรายไม้เขาเป็นผู้ชาย ฉันเป็นพรายน้ำ เมื่อหนูเห็นฉันได้ ก็แลเห็นพรายไม้ทั้งหลายได้เหมือนกัน แต่เดี๋ยวนี้พรายไม้กลับไปหมดแล้ว เหลือแต่ฉันเก็บกระเช้าอยู่ ”

ขันทองว่า “ กระเช้านี้น่ารักจริง ๆ ท่านทำด้วยอะไร ”

นางพรายน้าตอบว่า “ ฉันไม่ได้ทำมันดอก มันเป็นผลออกมาจากไม้เถาชนิดหนึ่ง ผลนั้นเมื่อแก่ ตอนบนแยกเป็นหกกลีบ แล้วก้านผลก็แตกกระจายออกเป็นสาแหรกหิวกลีบเท่านั้น”

ชั้นทองว่า “ดูรูปเป็นกระเช้าทีเดียว”

นางพรายน้าเล่าต่อไปว่า “เดิมก็เป็นกระเช้า มีเรื่องว่าเมื่อก่อนนานมาแล้วนางสีดาถูกทศกัณฐ์อุ้มเอาตัวเหาะไป กระเช้าของนางสีดาหลุดลงมากลางป่า กระเช้านั้นเป็นของวิเศษ เทวดาเจ้าป่าเสียตายเป็นร้อยๆ จึงช่วยให้ออกรากงอกเป็นเถา แล้วก็ผลสืบตลอดมาจนถึงบัดนี้ เป็นที่ระลึกถึงนางสีดา” ชั้นทองว่า “ขอฉันไปเล่นบ้างได้ไหม”

นางพรายน้าว่า “ ได้ซิ ที่รัก เชิญหยิบไปตามความพอใจ” ชั้นทองอยากได้มาก ๆ แต่เกรงใจเขา แลดูตาพลาง แล้วหยิบมาเพียงใบเดียว

นางพรายน้ารู้ที ยิ่งเอ็นดูชั้นทองมากขึ้นหยิบส่งให้จนเต็มทั้งสองมือน้อย ๆ ของชั้นทองและพูดชมว่า “ชั้นทองหนูเป็นคนดีมาก มีความอารี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีใจสุจริต ไม่เอาสิ่งของก่อนเจ้าของให้ ทั้งไมโลภมาก หนูดีพร้อมทุกอย่าง ต่อไปนี้เมื่อถึงวันตีคืนดี เดือนหงายพระจันทร์เพ็ญเช่นนี้ หนูมาที่นี่อีกซิ ฉันจะทำให้หนูได้เห็นพวกพรายไม่มาประชุมกันกันเล่นรื่นเริง ทนได้นั้น ชั้นทองรู้สึกว่านางพรายน้ายกมือมาเช็ดตาของตนแล้วก็แลไม่เห็นนางพรายน้าอีกต่อไป และกองกระเช้าก็หายวับไปด้วย

ชั้นทองหิวกระเช้าเต็มสองมือกลับบ้าน เล่าเรื่องให้แม่ฟัง แม่ดีใจที่ลูกเป็นคนพิเศษได้เห็นพรายน้า แล้วขอดูกระเช้า เมื่อพิจารณาดู แม่บอกว่า “ผลไม้แม่เคยเห็น นางพรายน้านั้นรู้เรื่องดีว่า เดิมเป็นกระเช้าของนางสีดา เราก้เรียกว่า ‘กระเช้าสีดา’ นั้นแหละดี”

แม่ชั้นทองก็ไปเล่าเรื่องนี้ให้เพื่อนบ้านฟัง แต่นั้นมาผลของเถาไม้ชนิดนี้จึงเรียกกันว่า กระเช้าสีดา **ที่มาจาก** หนังสือเรียนวรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของบริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด เรียบเรียงโดย นฤกร รุจิเรข